

Az Újvidéki Református Egyházközség belvárosi templomának felszentelése

részlet Molnár Hugó lelkipásztor írásából

1848. - romok és por

fölött nagy örömünkre a főtitst úr agendizált. A keresztelés alatt siri csend lett, mert hol a közutakon is ember ember hátán van, mint volt itt is, nem szokott elmaradni a zsbaj, s mondhatni, hogy a sakramentum kiszolgáltatása itt a nazarenusok othonában, mindenkiben érdekeltséget költött. Hogy az hatását nem tévesztette el ki-ki bensejében érezte.

Meglepő volt az apostoli hitformának elmondása s a keresztszülékekhez intézett azon kérdés, hogy ezen hitre akarják-e a gyermeket megkeresztelni s az „igen” szó után a gyermekek főpásztori megkeresztelésben részesültek. A sakramentumok kiszolgáltatása után a helybeli lelkész lépett a szószékre, beszélvén *Esdrás 3:12,13* vers nyomán.

Tökéletesen ráillett az Újvidékre s ez a lelkész úr tapintatáról egy szép bizonyítvány. A főtitst. úr megáldá az egyházat, a várost s annak minden lakosát: a helybeli lelkész úr pedig megköszöné azok igyekezését s segítségét s testvéri szeretétét mellyel voltak az egyházhoz az építkezés előtt és alatt. Megható volt az egész.

Templomból kijöve fogadá főtitst. úr a vagy 30000 lelket képviselő királyi város magistrátusát, a gör. kel. egyház lelkészeit az előljárókkal, az ev. és gör. egyesült lelkészeket stb. stb. tisztelkedés végett.

Első toasztot mondott gróf Ráday László, melyben az Újvidék múlt és jelen képe közti különbséget szívrehatón festé le. Erre felelt a polgármester. **Min-den toasztot tarack durranások kísérték.** Szép nap volt ez nagyon.

Későn végződött az ebéd s az újvidéki egyházi előljáróság mindenre kiterjesztett gondja s a város minden rendű és vallású lakosának úgy az építkezés alatt, mint mint a felszentelés alkalmával tanusított részvéte, elismerésünket a legnagyobb mértékben kiérdemelte Újvidék lakosai e nap után azon tudattal fekdtek le, hogy az Újvidéki ref. egyház tetteleg létezik.

Hazánkfiak! vegyétek szívetekbe az újvidéki magyarok sorsát és ne hagyjátok el őket hazám hitsorsosai! tegyetek meg értök annyit, hogy diszünkre s büszkeségünkre biztosan fennálhasson ez egyház.

Eddigi áldozatotokért fogadjátok el hála köszönetét.

Október 17. 1865

Szabó Péter, s. lelkész

Megemlékezés 2021. október 15. ◦ EGYEDÜL ISTENÉ A DICSŐSÉG!

Az 1848. évben a lelkek száma 1500 volt.

Szülöttek száma 114, esketteké: 16; halottaké: 96.

Tehát a szabadságharc közvetlen kitörése előtt már számban elég tekintélyes népes református egyház volt Újvidéken!

Volt! És egy nap alatt, 1849 június 12-én megsemmisült!

A népnek egy része szét futott, másik része legyilkoltatott; épületei porrá égtek; anyakönyveink, okmányink egészben, szent edényeink, harangjaink részben megsemmisültek; apák maradtak gyermektelenül, gyermekek apátlanul, anyátlanul, az egyház lelkipásztor és tanító nélkül! Egy csillagtalan, sötét, rémes éjszaka borult hazánkkal, nemzetünkkel együtt e mi újvidéki református egyházunkra is!...

Az 1848-9/-iki szabadságharc Újvidéket, az ország egyik legvirágzóbb városát porig sujtotta! A délvidéknek s különösen Újvidéknek fellázadt szerbjei egyesülve Jellasics betört hordáival ellenünk támadtak; irtózatos mészárlások között irtották a magyart és németet; ezek a hajóhidon át a Pétervárad várbába menekültek, mely vár csodálatos módon a szabadságharc kezdetétől végig mindig a magyar érdekek védelmezője lehetett.

Akkor éppen Kis Pál Várparancsnoksága alatt állott; Kis látva a folyton előrenyomuló szerb és horvátokban a veszedelmet, hogy a hidsáncba ne nyomulhassanak s a hidat el ne pusztíthassák, június 12-én parancsot adott Újvidék bombázására. A várból 200 ágyúval lőtték Újvidéket; legtöbb üteg a piacra volt irányozva, mivel Jellasics a városházában húzódott. Mint a hulló csillagok zápora, csillámlottak Újvidék felett a repülő bombák... s e viruló város néhány óra alatt az emésztő tűz martaléka lett! Kő kövön nem maradt. A forradalomnak összes borzalmai és rémjelenetei játszódtak le itt!... „Pusztává elhagyottá lőn a város, mely azelőtt sok néppel bővölködött”

Mindezekből kétségtelen, hogy Újvidék porrá lövetését városunk iszonyú pusztulását Jellasics támadása okozta. Kis Pál a gyászos esetről azt írta a magyar kormányának: „Jellasicsék folyton Pétervárad elfoglalására spekulálnak, hogy Újvidék és a vár között való fontos közlekedést megszakítsák, kénytelen voltam tehát Újvidéket bombáztatni, hogy a hajó-hidat mentsem”.

A nagy nemzeti közös sírban elhantoltatott az újvidéki református egyház is.

Volt és megsemmisült! Az egyház csak pusztá fogalommá vált, csak nevezete maradt meg, mert akiket a gyilkos fegyver és az emésztő tűz meghagyott, az földönfutóvá lett, védett vidékre bujdosott;... Dermesztő hideg éjszaka borult annak sírhalmára; felette síri csend, körülötte néma munkátlanság... az ige zengése elhalt;... az evangélium lapjai bezárultak... s nem volt hosszú ideig senki, aki felbontotta volna ennek pecséteit!

Ilyen éjszakára kél-e még virradat? Ilyen halál után lesz-e feltámadás?!...

1862. építkezés - 1865. templom felszentelése

„Sokan aluszák már a hosszú álmat a sír hideg ölén az újvidéki temetőben, kik könnyebben hagyták volna ide az életet, ha megérték volna azt, mit mi f. hó 15-én megértük, – az újvidéki ref. templom felszentelését. Sokan talán e sorok olvasói közül csak egyéni érdekszülte óhajnak tartják ama nemes érzelmeket, pedig nem egészen így van. Voltak kik a vallásos érzés közös helyen való kimutathatásáért kívánták csak a régi, szűk és rozzant imaház helyett, mind a helyet, mind az új templomot illetőleg, az építkezést; de voltak olyanok is, kik az újvidéki reformátusok helyzetét komolyan gondolóra véve, hitfelekezeti s nemzeti érdektől vezetve óhajtották egy minél előbbi új templom felépítését. És ez nagyon természetes. Csak egy pillantást a földabrozra, tisztában vagyunk a hitfelekezeti s nemzeti érdeket illetőleg.

Újvidék a végpont hazánk ezen részén hitfelekezetünk s anyanyelvünkre nézve. Ha él az újvidéki ref. egyház, akkor él ott nyelvünk is, még pedig hódítólag; ha nem él: elesik hitfelekezetünkkel nyelvünk is. Ezen újvidéki ref. egyház templomának felszentelése tartatott a hó 15-én, melynek lelkésze évenként felkeresi a tótországi elhagyatott magyar reformátusokat, hogy azokat az idegen elem közepette nemzetünknek a vallásunknak megtartsa, s Újvidékhez, mint legközelebbi anyához, gyermeki viszonyba hozza. Tehát missiói feladat is az, mire hivatva van ez az egyház. Okt. 14-én este a temerini országút mellett lévő lőportár előtti gyepen várták főtitiszt. Török Pál és mélt. gr. Ráday László e. megyénk gondnokát az újvidéki nem magyar és nem reformátusok által kiálított öt fényes fogattal s 12 lóhátas ünnepélyesen öltözött bandériummal kiknek jobbában nemzeti zászló lobogott.

Este sötétben jöttek s ott a szabad ég alatt, az újvidéki egyház érdekében oly sok és nemes tettet véghez vitt Bák Béla városi senátor által karddal oldalán egy megható beszéddel fogadtattak.

Megható volt a főtitiszt úr válasza is, melyet a fogadók szünni nem akaró harány éljenzése követte. Elindulánk fáklyavilág mellett a város felé. Mily meg-

lepő esemény. Azon utcát, melyen bevonulánk, minden más nyelvű, csak magyar nem, minden hitfelekezetű csak református nem, lakja, és ez az utca, annak hírére, hogy a magyarok püspöke jön, minden felhívás nélkül önként kivilágított, volt ember ki mindkét kezében fáklyát tartva kiáltotta a zsviót. Talpon volt az egész város, a nemzeti és szerb zászlót lobogtató egyházunk és paplak előtt elláthatatlan sokaságban gyűlt össze, hol léget rázó üdvözlések közt a helybeli lelkész úr által fogadtattak, ki elérzékenyülve a jelen, – talán a küzdelmes múlt vonulhatott el villámgyorsan lelke előtt, – valóban öröm és remény, hit és kétség vegyülete észrevehetően meglátszott arcán, hangján és beszédén.

Nem is csoda mert midőn mindenki elcsüggedt is, ő nem, midőn ijesztették, lebeszélték, sőt fájdalom gunyulták, ő hű maradt tervéhez s igazán elmondhatni, hogy Pontiusától Pilátusig ő ment, fűt-fát megmozdítani ajánlották, ő megmozdította s midőn az elsők biztatták, vagy hidegen fogadták, az utolsók gyéren hullatták azt, amit ő kért: nem rettent vissza, s ha szíve olykor-olykor a hideg fogadtatások dermesztő fagya miatt elszorult azt nem mutatta, nehogy gyülekezete gyakran csüggedező tagjait, kiknek reménységük csak benne volt, elkedvetlenítse. Ez a küzdelmes múlt vonulhatott el lelke előtt, midőn a főtitiszt. urakat laka előtt fogadta. Főtitiszt ismét felelt. Üdvözölte őt a gyülekezetet, a várost s ennek lakosait rang, vallás, – nyelvkülönbség nélkül. Ez a jelenet volt az, mely után a város lakói azon gondolattal feküdtek le, hogy ref. testvérek tetteleg létező hitfelekezet Újvidéken.

A paplakon tartott vacsora bizalmas körben épületes társalgás közt telt el. 11 óra után eloszlánk. Jött virradat után a várva-várt *okt. 15.* ünnepéjes arcok öltözet mindenfelé. 9 órakor harangoztak első. 1/2 tízre bementünk a templomba, hol a rossz út miatt gyéren jött vidékiek között feltűnő számmal jelentek meg a testvériséget kimutató Feketehegyiek. Lelkészeink oly gyér szám-mali megjelenését is menti a gőzhajó bizonytalan járása s ez magyarázza meg azt, hogy e. megyénk túl a Dunai része egy lelkész által sem képviseltetett. De annál örövendetesebb volt a királyi város megisztrátusát testületileg, a r. kath. kívül minden hitfelekezet lelkészét, a város értelmiségét a templomban jelen lenni látni.

Az alkalmi ének után főtitiszt úr lépett szószékre s megható ima után *János Jel. 21:23* vers alapján tartott beszédet. Hogy a beszéd milyen volt, ítéletet mondott felette azon sokak által nyilvánított óhaj, vajha a szerző szerénysége nem hagyná a beszédet az utokor számára az asztalfiókban s a több alkalmiakkal együtt tenné ezt is köztulajdonná.

A beszéd végezte után egyházunk két sakramentuma szolgáltattott ki, melyek